MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA

Seduta tat-3 ta' Lulju, 2008

Rikors Numru. 5/2008

David Marinelli

vs

Avukat Generali u l-Kummissarju tal-Pulizija

Il-Qorti:

Rat ir-rikors ipprezentat mir-rikorrenti fil-11 ta` Jannar, 2008 li in forza tieghu wara li ppremetta illi:

Fit-28 ta` Gunju, 2002 ir-rikorrenti kien gie imressaq quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti Istruttorja akkuzat illi bejn il-5 ta` Marzu, 2002 u t-28 ta` Marzu, 2002 wara li kien sar jew kien intalab ordni ta` investigazzjoni liema ordni iggib id-data tal-5 ta` Marzu, 2002, fil-kapacita` tieghu ta` Managing Director ta`

Portman Consultants International Limited, kien jaf jew kellu suspett li kienet qed issir l-investigazzjoni, kixef illi qiegheda issir investigazzjoni jew kixef xi haga ohra li setghet tippregudika l-imsemmija investigazzjoni bi ksur ta` l-Artikolu 4(2) ta` l-Att kontra l-Money Laundering, Kapitolu 373 tal-Ligijiet ta` Malta.

Permezz ta` digriet moghti mill-Onorabbli Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti Istruttorja fid-9 ta` April, 2003 iddekretat illi r-rikorrent ghandu jitpogga taht att ta` akkuza wara li kkunsidrat li sabiex *"il-Qorti istruttorja tillibera irid ma jkun hemm provi fis-sens ta` nuqqas totali ta` provi, b`referenza ghal dawk prodotti, jew li l-istess provi ikunu manifestament insufficjenti"*.

Sussegwentement ghal dan l-Avukat Generali ipprezenta diversi talbiet quddiem l-Onorabbli Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti Istruttorja sabiex terga` tisma xhieda u tigbor provi ohra u dan wassal sabiex il-procedura ta` l-istruttorja inghalqet fis-seduta tal-21 ta` April, 2005.

Il-proceduri quddiem l-Onorabbli Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta` Gudikatura Kriminali gew terminati bis-sentenza moghtija mill-istess Qorti fis-17 ta` Mejju, 2007 fejn ir-rikorrent gie dikjarat mhux hati ta` l-akkuza migjuba kontra tieghu u ghalhekk huwa gie lliberat minnha.

Dik l-Onorabbli Qorti waslet ghal tali decizjoni wara li sabet li *"l-imputat ipprova ghalhekk illi huwa ' ma kienx jaf jew jissuspetta li l-kxif seta` jippregudika l-investigazzjoni'. Lanqas minn ezami dettaljat tal-provi ma jirrizulta f`dan il-kaz illi l-investigazzjoni giet realment ippregudikata"*.

Sussegwentement fil-5 ta` Gunju, 2007 l-Avukat Generali ipprezenta Appell quddiem l-Onorabbli Qorti ta` l-Appell Kriminali li fl-20 ta` Settembru, 2007 iddecidiet billi rrevokat s-sentenza ta` l-ewwel qorti u ddikjarat lir-rikorrent hati ta` l-akkuza dedotta kontra tieghu u kkundannatu jhallas l-multa ta` hamsin lira maltija (Lm50) li jekk ma tithallasx fil-gurnata stess tas-sentenza tigi konvertita f`ghaxart (10) ijiem prigunerija skond il-ligi;

Il-multa indikata giet imhallsa mir-rikorrent fil-gurnata stess tas-sentenza ta` l-Onorabbli Qorti ta` l-Appell Kriminali sabiex jevita l-habs.

Il-proceduri kontra r-rikorrenti b`hekk hadu aktar minn hames snin, li meta wiehed jikkunsidra l-atti tal-proceduri dan jammonta ghal zmien irragonevoli li matulu r-rikorrent thalla fi stat ta` incertezza dwar il-posizzjoni tieghu, sitwazzjoni li sahansitra teffettwalu l-ghixien tieghu, u li ghal tali zmien irragonevoli r-rikorrenti ma kkontribwixxa b`ebda mod.

L-andament tal-proceduri u s-sentenza moghtija mill-Onorabbli Qorti ta` l-Appell Kriminali hija milquta minn prezunzjoni ta` htija minkejja li ma giex pruvat li l-procedura interna tal-kumpanija waslet ghal xi divulgazzjoni ta` informazzjoni lil xi wahda mill-persuni indagati;

Is-sejba ta` htija tar-rikorrent ghab-bazi ta` l-Artikolu 4(2) tal-Kapitolu 373 tal-Ligijiet ta` Malta u l-eskluzjoni tal-bwona fede tar-rikorrent biex b`hekk giet dizapplikata l-proviso ta` l-imsemmi artikolu tal-ligi, meta l-istess Qorti *‘tqis il-kondotta (tieghu) incensurata’*, hija htija fondata fuq prezunzjoni li tmur oltre u hija vjolattiva tal-prezunzjoni ta` l-innocenza rikonoxxuta u protetta fl-ambitu tad-dritt ghal smiegh xieraq kif taht Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta` Malta u l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea maghmula applikabbli bhala ligi f`Malta bil-Kapitolu 319 tal-Ligijiet ta` Malta;

Tali vjolazzjoni hija konsegwenza tal-applikazzjoni tal-provediment ta` Artikolu 4(2) ta` l-Att kontra l-Money Laundering ghal kaz tar-rikorrenti u ta` l-interpretazzjoni ta` l-istess provediment ghal kaz tieghu;

Talbu lill-intimati jghidu ghaliex din l-Onorabbli Qorti m`ghandhiex:

1. tiddikjara li t-tul ta` zmien li ittiehed sabiex jigu konkluzi l-proceduri fil-konfront tieghu fir-rigward ta` l-akkuza

mahruga kontra tieghu fit-22 ta` Mejju, 2002 jammont ghal zmien irragonevoli u in vjolazzjoni ta` l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta` Malta u ta` l-artikolu 6 tal-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea (Kapitolu 319 tal-Ligijiet ta` Malta);

2. tiddikjara li s-sejba ta` htija tar-rikorrent minkejja nuqqas ta` prova kif misjuba fis-sentenza tal-Onorabbli Qorti ta` l-Appell Kriminali moghtija fl-20 ta` Settembru, 2007 fl-ismijiet *"Il-Pulizija vs David Marinelli"* hija bbazata fuq prezunzjoni ta` htija bi vjolazzjoni tal-prezunzjoni ta` l-innocenza fl-ambitu tad-dritt ghal smigh xieraq protett taht l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u ta` l-artikolu 6 tal-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea (Kapitolu 319 tal-Ligijiet ta` Malta);

3. taghti dawk ir-rimedji effettivi u li jindirizzaw tali vjolazzjonijiet b`mod effettiv hekk kif jidhrilha xierqa u opportuni fosthom li tiddikjara s-sentenza moghtija mill-Onorabbli Qorti ta` l-Appell Kriminali fis-17 ta` Mejju, 2007 fl-ismijiet *"Il-Pulizija vs David Marinelli"* bhala nulla u minghajr effett u konsegwentement li ma jkun hemm ebda indikazzjoni ta` dik is-sentenza fuq ic-certifikat tal-kondotta tar-rikorrent, oltre l-likwidazzjoni u hlas ta` kumpens kif ukoll r-rifuzjoni tal-multa imposta mill-Onorabbli Qorti ta` l-Appell Kriminali fuq ir-rikorrent minnu mhallsa dak in-nhar ta` l-20 ta` Settembru, 2007 li giet profferita s-sentenza revokatorja taghha.

Bl-ispejjez.

Rat ir-risposta tal-intimati li in forza taghha eccepew illi:

Fl-ewwel lok u minghajr pregudizzju, l-esponenti jixtiequ jirrilevaw li dan ir-rikors gie nnotifikat lilhom fis-16 ta` Jannar, 2008, u l-ewwel seduta kienet appuntata ghall-Gimgha 18 ta` Jannar, 2008;

Minhabba f`hekk, u minkejja li l-istess esponenti qeghdin presentement jipprezentaw din ir-risposta, minkejja l-pressjoni ta` xoghol, huma jixtiequ jirriservaw min issa d-dritt li jipprezentaw nota aktar ezawrjenti fil-futur;

Fid-dawl tal-allegazzjoni tar-rikorrenti, l-esponenti jixtiequ jitolbu l-allegazzjoni tal-process kriminali tal-kawza ntavolata mill-esponenti, Kummissarju tal-Pulizija, u cioe` Pulizija vs David Marinelli deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fl-20 ta` Settembru, 2007;

It-talbiet tar-rikorrenti huma nfundati fil-fatt u fid-dritt u dan jirrizulta car min ezami tal-process tal-kawza kriminali il-Pulizija vs David Marinelli fejn jirrizulta car li d-dewmien li qed jillamenta minnu r-rikorrenti kien kwazi kollu kemm hu dovut ghall-attitudni ta` tlajjar da parti tal-istess rikorrenti;

F`dan il-kuntest bizzejjed wiehed jaghmel riferenza ghall-fatt li decizjoni li normalment tiehu madwar seduta wahda biex tigi deciza (cioe` jekk il-kaz in esami jirrizultax *prima facie* jew le), filwaqt li l-Prosekuzzjoni hadet seduta wahda biex iggib il-provi taghha f`dan ir-rigward, l-istess rikorrenti ha mhux inqas minn sebgha seduti u cioe` mill-11 ta` Ottubru, 2002 sal-17 ta` Marzu, 2003 (aktar minn hames xhur) sabiex jiffinalizza l-provi tad-difiza f`dan ir-rigward;

L-allegat dewmien li qed jillamenta minnu r-rikorrenti zgur ma jistax jigi mputat lil xi agir da parti tal-Prosekuzzjoni, specjalment *tenendo in mente* il-fatt li kien l-istess rikorrenti li ntavola diversi rikors ghad-differimenti ghal diversi ragunijiet personali bhal safar etc, liema ragunijiet zgur ma jistghux jigu b`xi mod imputati lill-Prosekuzzjoni;

Meta wiehed iqis n-natura kkumplikata tal-akkuzi u meta wiehed iqis li dan il-kaz kien l-ewwel wiehed tax-xorta tieghu u meta wiehed iqis li l-Prosekuzzjoni kellha ssegwi trajjetorja ta` investigazzjoni piutost kkumplikata minhabba fl-ammont ta` xhieda, uhud minhom anke jghixu barra minn Malta, allura wiehed bil-fors jrid jasal ghall-konkluzzjoni li z-zmien mehud mill-Prosekuzzjoni sabiex taghlaq il-provi taghha, (li kien ftit aktar min sentejn u f`dawk is-sentejn kien hemm anke rikorsi ghall-differimenti da parti tal-istess rikorrenti) zgur ma jistax jitqies bhala xi wiehed eccessiv u, forsi aktar importanti, zgur ma jistax jigi mputat ghal xi htija da parti tal-Prosekuzzjoni;

Bir-rispett qed jigi sottomess li r-rikorrenti qed jipprova juza din l-Onorabbli Qorti bhala *'court of fourth insurance'* u cioe` billi jippretendi li din l-Onorabbli Qorti tuza l-mansjoni kostituzzjonali taghha sabiex tissindika l-operat u l-apprezzament tal-fatti da parti tal-Onorevoli Qorti ta` l-Appell.

Huwa principju ben risaput fil-kamp kostituzzjonali li din l-Onorabbli Qorti ma tistax tezercita l-mansjoni taghha bil-mod kif qed jippretendi l-istess rikorrenti;

L-allegazzjoni li r-rikorrenti thalla fi stat ta` incertezza sakemm gie finalizzat il-process kollu hija xi haga assolutamnet normali f`kazijiet ta` din in-natura u l-esponenti umilment jissottomettu li tali fatt, jekk fil-fatt jirrizulta, zgur ma jistax jitqies li b`xi mod jivvjola d-drittijiet kostituzzjonali tar-rikorrenti;

Ir-rikorrenti fir-rikors tieghu lmenta li *"s-sentenza moghtija mill-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali hija milquta minn prezunzjoni ta` htija minkejja li ma giex ppruvat…".*

L-esponenti onestament ma jistax jifhem kif r-rikorrenti wasal ghal din il-konkluzzjoni hlief jekk ma jaccettax li b`xi mod l-esponent, l-Avukat Generali, biex jigi aggevolat r-rikorrenti, kellu jirrinunzja ghad-dritt tal-appell li taghtih il-ligi;

Il-fatt li ma giex ppruvat li l-procedura interna tal-kumpanija waslet ghal xi divulgazzjoni ta` informazzjoni li xi wahda mill-persuni ndagati, ma jistax jwiezen favur t-tezi tar-rikorrenti semplicement minhabba l-fatt li l-Money Laundering Act tistipula li l-fatt li saret divulgazzjoni tan-notifika ta` *investigation order* hija bizzejjed minnha nnifisha biex jissusisti reat taht dak l-att;

Ir-rikorrenti qed jippretendi li interpretazzjoni da parti ta` l-Onorabbli Qorti Kriminali tal-klawsoli appositi fil-Money Laundering Act tmur oltre il-presunzjoni ta` innocenza li ghandu jkun hemm f`kull procedura ta` natura penali fil-konfront tal-imputat;

Bir-rispett kollu lejn ir-rikorrenti, l-esponenti jixtiequ jirrilevaw li l-funzjoni tal-Onorevoli Qorti tal-Appell, bhala kull qorti ohra, hija li tinterpreta l-ligi u sussegwentement taghmel apprezament tal-fatti migjuba quddiemha biex tara jekk dawn l-istess fatii jinkwadrawx ruhhom fl-interpretazzjoni tal-ligi minnha moghtija;

Ghaldaqstant, ghar-ragunijiet msemmija aktar il-fuq u anke ghal kwalunkwe ragunijiet ulterjuri li jistghu jingiebu waqt l-andament ta` dan ir-rikors, l-esponenti umilment jitolbu lil din l-Onorabbli Qorti sabiex tichad t-talbiet kif kontenuti fir-rikors odjern bl-ispejjez kontra l-istess rikorrenti.

Rat l-atti tal-process kriminali fl-ismijiet “Il-Pulizija vs David Marinelli” deciza finalment mill-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali fl-20 ta` Settembru, 2007;

Semghet il-provi prodotti;

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti esebiti;

Rat in-noti tal-osservazzjonijiet tal-partijiet;

Rat li l-kawza tinsab differita ghal lum ghas-sentenza;

Ikkunsidrat;

Illi jirrizulta li r-rikorrent ghadda proceduri kriminali peress li kien akkuzat bi ksur tal-artikolu 4(2) tal-Att kontra l-Money Laundering, Kapitolu 373 tal-Ligijiet ta` Malta. Ghalkemm hu gie lliberat mill-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta` Gudikatura Kriminali b`sentenza tas-17 ta` Mejju, 2007, wara appell tal-Avukat Generali, hu kien instab hati mill-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali b`sentenza ta` l-20 ta` Settembru, 2007, u immultat is-somma ta` Lm50. Ir-rikorrenti ressaq zewg ilmenti ta` natura kostituzzjonali kontra dik is-sentenza. Fl-ewwel lok, jilmenta li d-dikjarazzjoni ta` htija hija fondata fuq prezunzjoni li tmur oltre u hija vjolattiva tal-prezunzjoni ta` l-innocenza rikonoxxuta u protetta fl-ambitu tad-dritt ghal smiegh xieraq taht l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta` Malta

u l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem. Fit-tieni lok, jilmenta li t-tul ta` zmien li hadet il-kawza biex tigi deciza jammonta ghal zmien irragonevoli kontra dak li jipprovdu l-istess artikoli imsemmija.

Trattat l-ewwel ilment, l-artikolu li tahtu r-rikorrent instab hati huwa s-segwenti:

"4(2) Meta jkun sar jew ikun intalab ordni ta` investigazzjoni, kull min, meta jkun jaf jew ikollu suspett li tkun qed issir l-investigazzjoni, jikxef illi qieghda issir investigazzjoni jew jikxef xi haga ohra li tista` tippregudika l-imsemmija investigazzjoni ikun hati ta` reat u jehel, meta jinsab hati, multa ta` mhux izjed minn hamest elef lira jew prigunerija ghal mhux izjed minn tnax-il xahar, jew dik il-multa u prigunerija flimkien:

Izda fi procedimenti ghal reat taht dan is-subartikolu, l-akkuzat ikun jista` jiddefendi ruhu billi jipprova illi huwa ma kienx jaf jew jissuspetta li l-kxif seta` jippregudika l-investigazzjoni".

Ir-rikorrent jilmenta li fis-sentenza taghha l-Onorabbli Qorti ta` l-Appell Kriminali ddisapplikat il-proviso ta` dan is-subartikolu, u dawret ir-reat ghal wiehed bazat fuq presunzjoni ta` htija li jmur kontra l-presunzjoni tal-innocenza.

Il-kwistjoni dwar il-validita` o meno tal-presunzjoni ta` htija fil-kamp kriminali gie trattat u deciz mill-Onorabbli Qorti Kostituzzjonali fil-kawza "Repubblika vs Molyneaux", deciza fl-1 ta` April, 2005. Dik l-Onorabbli Qorti studjat funditus il-kwistjoni, u waslet ghal konkluzzjoni li:

"there is no doubt that, apart from Malta's declaration referred to above, Article 6(2) of the Convention does not in principle prohibit presumptions of fact or of law and "reverse onus provisions".

Din il-konkluzzjoni dik l-Onorabbli Qorti waslet ghaliha wara li, fi kliema:

"This Court has had the benefit not only of extensive arguments by learning counsel on both sides, but also the benefit of reading several judgements of the European Court of Human Rights and of the Court of Appeal of England and Wales and of the House of Lords to which learned counsel also referred".

Fil-fatt, fis-sentenza, hemm riferenza kapjuza ghad-duttrina u l-gurisprudenza fuq il-punt in materja, u dina l-Qorti ma tarax li hemm lok tirrepeti l-istudju li ghamlet dik l-Onorabbli Qorti, u tista` biss issir referenza ghal dik id-decizjoni. Jista` jizdied biss li din l-Qorti taqbel mal-principju kif enuncjat f`dik is-sentenza mill-Onorabbli Qorti Kostituzzjonali.

Issa hu veru li f`dik il-kawza, l-Onorabbli Qorti Kostituzzjonali kienet iddikjarat li l-artikolu tal-ligi attakkat f`dawk il-proceduri (l-artikolu 26(2) tal-Ordinanza dwar il-Medicini Perikoluzi, Kap. 101) jilledi d-dritt ghas-smiegh tal-akkuzata fil-proceduri kriminali relattivi, pero`, dan ghamlitu wara ezami tal-fattispeci partikolari tal-kaz, u wara li ghamlet is-segwenti osservazzjonijiet:

"While this Court fully appreciates the reasons behind subsection (2) of Section 26, the absolute way in which this provision is drafted not only effectively and substantially deprives the accused person of the possibility of any reasonable defense to a charge of possession of, and trafficking in, a dangerous drug but, more importantly <u>deprives the court of the power to assess the evidence and to tailor the punishment according to the moral blameworthiness of the accesed.</u> In fact, if an accused, indicted before the Criminal Court, proves to the satisfaction of that Court that he genuinely believed that he was importing, for instance, a pornographic film in cassette form, but the cassette turns out (unbeknown to him) to be packed with heroin, he nontheless faces a term to imprisonment ranging from a minimum of four years to a maximum of life imprisonment (and, if a determinate sentence of imprisonment is imposed – which may be of up to thirty years – there is <u>the addition</u> of a fine ranging from a minimum of one

thousand liri to a maximum of fifty thousand liri). The punishment under the Customs Ordinance (Cap. 37) for the importation of such a pornographic cassette is a fine not exceeding twenty-five liri or such fine together with imprisonment not exceeding two years; and the punishment for such importation under Section 208 of the Criminal Code is of imprisonment for a term not exceeding six months or a fine not exceeding two hundred liri or both such fine and imprisonment. The expressions "it shall not be a defense to such charge" and "or of any other law" in subsection (2) of Section 26 have the cumulative effect that, in the example given, the accused has to be treated by the court as if he "knowingly" imported into Malta the amount of drug found in the cassette, irrespective of what the accused actually believed to be in the cassette. This clearly places the accused at a great, indeed disproportionate, disadvantage vis-à-vis the prosecution, a disadvantage that he has absolutely no chance of redressing whatever the evidence he adduces with regard to the formal element of the offence. Such an imbalance strikes against the very foundations of the fairness of any criminal trial. The situation would, of course, be different if the accused knew, or reasonably suspected, that he was carrying some form of prohibited drug, even though not necessarily the drug or type of drug actually found in his possession – the presumption of knowledge in this case, even if irrebuttable, would be perfectly reasonable (this, indeed, appears to be the position in England under Section 28(3)(a)(b) of the Misuse of Drugs Act, 1971)".

Issa f`dan il-kaz, ir-rikorrent mhux qed jallega li l-ligi fiha infisha ccahad lil akkuzat mid-dritt ta` difiza, izda qed jallega li l-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali, waslet ghal eskluzjoni tal-buona fede tieghu, *"biex b`hekk giet dizapplikata l-proviso tal-imsemmi artikolu tal-ligi"*.

Din il-Qorti ezaminat id-decizjoni ta` l-Onorabbli Qorti ta` l-Appell Kriminali tal-20 ta` Settembru, 2007, izda ma ssibx li dik il-Qorti "dizapplikat" il-proviso ghas-subartikolu in kwistjoni fis-sens allegat. Dik il-Qorti qiesietu l-proviso in kwistjoni, izda sabet li ma saretx il-prova mehtiega. Is-subartikolu in kwistjoni jipprovdi li jekk jirrizulta li persuna

tikxef illi qieghda issir investigazzjoni taht dak l-att, hi tkun hatja ta` reat, pero`, tista` tinheles mill-imputazzjoni jekk tipprova *“illi huwa ma kienx jaf jew jissuspetta li l-kxif seta` jippregudika l-investigazzjoni”*. Fil-waqt li kemm l-ewwel Qorti kif ukoll dik tal-Appell qablu li r-rikorrent kien kixef l-ezistenza tal-investigazzjoni bi ksur tal-ligi, l-ewwel Qorti sabet li l-akkuzat kien wera li ma kienx jaf li seta` jippregudika l-investigazzjoni, u allura illiberatu mill-imputazzjoni relattiva, izda it-tieni Qorti ma sabetx li l-provi kienu jwaslu ghal tali konkluzzjoni. Fil-fatt, l-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali osservat li *“hawn ma kienetx kwistjoni ta` buona fede o meno, imma jekk saretx il-prova ghall-inqas sal-grad tal-probabli mistennija mill-appellat (l-akkuzat), li huwa ma kienx jaf jew jissuspetta li l-kxif seta` jippregudika l-investigazzjoni”*.

Il-kwistjoni kollha kienet idur fuq analizi u apprezzament tal-provi, u f`dan l-apprezzament din il-Qorti m`ghandhiex tindahal. Il-fatt li l-Onorabbli Qorti tal-Appell sabet li l-akkuzat bl-agir tieghu wera li kien jaf jew seta` jissuspetta li setghet tigi infixkla l-investigazzjoni, ma jfissirx li dik il-Qorti *“dizapplikat”* il-proviso. Ghalkemm fil-ligi in kwistjoni hemm dak li jissejjah bhala *“reverse onus provision”*, l-akkuzat, a differenza mill-kaz riportat “Repubblika vs Molyneaux; inghata ampia opportunita` mill-istess ligi jiddefendi l-presunzjoni migjuba kontrih, izda irid igib provi biex iwaqqa` dik il-presunzjoni. L-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali osservat ukoll li la darba l-piz tal-prova kien mixhut fuq l-akkuzat, l-oneru ma kienx ta` prova *“beyond reasonable doubt”*, izda ta` prova *“sal-grad tal-probabbli”*. Il-proviso in kwistjoni giet applikata mit-tieni Qorti u interpretata favur l-akkuzat, izda skond dik il-Qorti l-akkuzat ma gabx il-prova mistennija. Mhux kompitu ta` din il-Qorti tanalizza l-provi hi fil-meritu, ghax dan kien jispetta lill-Qorti adetta fil-meritu. Li tista` tghid din il-Qorti hu li la darba l-akkuzat, kemm *di diritto* kif ukoll *de facto*, inghata l-opportunita` jiskolpa ruhu, ma jistax jinghad li kien hemm ksur tal-artikoli invokati mir-rikorrent.

Trattat issa t-tieni ilment, dak relatat mad-dewmien fis-smiegh tal-kawza, jirrizulta li r-rikorrent gie mressaq quddiem il-Qorti tal-Magistrati fit-28 ta` Gunju, 2002, u l-

kaz gie determinat bis-sentenza tal-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali tal-20 ta` Settembru, 2007.

B`mod generali, biex jigi determinat jekk is-smiegh f`xi proceduri quddiem il-Qorti sarx fi zmien ragjonevoli kif miktub mill-artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni u mill-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropeja, wiehed irid iqis ic-cirkostanzi kollha partikolari f`dawk il-proceduri, u b`mod partikolari:

1. in-natura u / jew komplessita` tal-kaz in kwistjoni.

2. il-kondotta tal-partijiet fil-kawza, u

3. il-mod kif dawk il-proceduri gew trattati u kondotti mill-awtorita` gudizzjarja stess.

Din il-Qorti tifhem illi ghar-rigward tar-ragonevolezza tad-dewmien ghandha ssir distinzjoni bejn process kriminali u dak civili, ghax fejn il-liberta` jew il-gieh tal-persuna jkunu *in issue*, hu importanti li l-kwistjoni ma titwalx aktar milli hu necessarju, u filwaqt li fil-process civili, wiehed jista` jaccetta certu dewmien, dan m`ghandux ikun permess meta hemm imdendla kontra persuna akkuza ta` natura kriminali. Ovvjament, kollox hu relattiv u kollox ghandu jitqies fil-kuntest tac-cirkostanzi partikolari tal-kaz li jistghu jwasslu ghar-ragonevolezza taz-zmien li ttiehed biex jigi determinat il-kaz in kwistjoni.

Fil-kawza “Bugeja vs l-Avukat Generali et”, deciza mill-Onorabbli Qorti Kostituzzjonali fil-11 ta` Awissu, 2003, intqal li:

“Biex wiehed jasal ghal decizjoni jekk kawza inqaghtetx fi zmien ragonevoli jew le, wiehed irid iqis il-fattispecie u c-cirkostanzi partikolari tal-kaz, fosthom “the complexity of the case, and … the conduct of both the applicant and the competent authorities (Buchholz vs Germany 06/05/1981 para. 49), kif ukoll “the importance of what was at stake for the applicant in the litigation” (Gast & Popp vs Germany 25/02/2000 para. 70).

Illi dan ifisser li kulhadd ghandu r-responsabbilita` tieghu u din il-Qorti thoss li mill-gurisprudenza nostrali u l-aktar ricenti, tistenna li jkun hemm process kemm jista` jkun maghluq fi zmien ragonevoli, u f`dan il-kuntest kull parti, u kull organu ta` l-istat ghandu r-responsabbilita` tieghu li ovvjament ghandhom jigu onorati specjalment fejn wiehed qed jitratta dwar drittijiet fundamentali, drittijiet li huma l-minimu li c-cittadin ikun u ghandu dritt jistenna, u li ghalhekk ma ghandux jigi mcahhad minnhom”.

Issa, f`dan il-kaz, jirrizulta li wara hames seduti mizmuma quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti Istruttorja, il-prosekuzzjoni ghalqet il-provi taghha; dan kien fit-3 ta` Frar, 2003. Id-difiza talbet li tipproduci l-provi taghha f`dak l-istadju, u wara li ingiebet id-debita proroga, id-difiza resqet il-provi taghha fi tlett seduti. Fis-seduta tas-7 ta` April, 2003, saret trattazzjoni, u fid-9 ta` April, 2003, l-imsemmija Qorti irrinvjat l-atti ghal quddiem l-Avukat Generali wara li ddikjarat li kien hemm ragunijiet bizzejjed biex l-akkuzat jitqieghed taht att ta` akkuza.

Sa hawn ma jistax jinghad li kien hemm xi dewmien esagerat jew xi hela ta` zmien. Fil-fatt, jirrizulta li l-Qorti Istruttorja ghamlet ix-xoghol taghha f`anqas minn sena, u kien hemm uzu tajjeb tal-hin allokat ghal din il-kawza.

Wara dan saru madwar erbghin-il seduta ohra sakemm il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta` gurisdizzjoni Kriminali tat is-sentenza taghha (li biha illiberat lill-imputat) fis-17 ta` Mejju, 2007. Minn dawn is-seduti, sitta ma sarux ghax il-Magistrat sedenti kien indispost, tlieta ma sarux fuq talba tal-akkuzat, seba` ohra gew differiti bi qbil bejn iz-zewg nahat meta kienu qed jinstemghu l-provi tad-difiza u 23-il udjenza gew utilizzata mill-prosekuzzjoni fuq rinviji tal-Avukat Generali. L-Avukat Generali baqa` jibghat rinviji mit-12 ta` Mejju, 2003, sal-21 ta` April, 2005. Hu interessanti li l-prosekuzzjoni tlett darbiet iddikjarat li definittivament m`ghandhiex prova aktar, izda xorta saru rinviji mill-Avukat Generali. Id-difiza bdiet tressaq il-provi ulterjuri taghha fl-4 ta` Lulju, 2005; fit-12 ta` Jannar, 2006, id-difiza ghalqet il-provi, gew skambjati noti ta` sottomissjonijiet u fis-16 ta` Ottubru, 2006, il-kawza thalliet

ghas-sentenza li nghatat, kif inghad, fis-17 ta` Mejju, 2007.

Il-Qorti tal-Magistrati, fis-sentenza taghha, illiberat lill-imputat. L-Avukat Generali appella, u l-Qorti ta` l-Appell Kriminali, f`zewg seduti, semghet it-trattazzjoni tad-difensuri tal-partijiet u tat is-sentenza taghha fl-20 ta` Settembru, 2007. L-imputat instab hati minn din l-ahhar Qorti u gie immultat is-somma ta` Lm50. Zgur li ma jistax jinghad li kien hemm xi dewmien meta l-kawza kienet quddiem din l-Onorabbli Qorti ta` l-Appell Kriminali.

Mhux l-istess jista` jinghad, pero`, ghaz-zmien li hadet il-prosekuzzjoni biex tressaq il-provi ulterjuri taghha wara li l-Qorti Istruttorja kienet tat digriet li l-akkuzat seta` jitpogga taht att ta` akkuza. Kif inghad, il-prosekuzzjoni hadet 23 seduta biex ghalqet il-provi taghha u dan biex tisma` hames xhieda! Fil-fatt, minn dawn it-23 seduta, hamsa biss gew utilizzati ghas-smiegh tax-xhieda, u wiehed mix-xhieda, Dr. A. Bartolo, itella jixhed <u>tlett darbiet</u>!

Din il-Qorti tara li l-prosekuzzjoni tal-kawza tul is-sentejn li kienu qed isiru rinviji ma kienx wiehed ghaqli u ma sarx b`debita attenzjoni u kura. Kien hemm drabi li l-akkuzat ma giex mharrek biex jidher ghas-seduta, hafna drabi ohra meta l-prosekuzzjoni, flok resqet provi, talbet aktar zmien biex tressaq xhieda ohra, xhud partikolari, Dr. A. Bartolo, kif inghad itella tlett darbiet, u drabi ohra meta l-Avukat Generali talab li ssir seduta *“ghas-smiegh ta` kull prova ohra li ggib il-Pulizija”*, meta din kienet gia` iddikjarat li ma kellhiex provi ohra.

Hu veru li l-kaz kien wiehed innovattiv, pero`, ma kienx daqshekk kompless li kien jimmerita daqshekk tul. Dr. A. Bartolo kien gia` xehed qabel ma` l-Qorti Istruttorja iddekretat li kien hemm bizzejjed provi biex l-akkuzat jitqieghed taht att ta` akkuza, u ma kellux ghalfejn jerga` jitella tlett darbiet ohra. Jekk kien hemm htiega li jikkjarifika xi haga mid-deposizzjoni tieghu, ma kellux ghalfejn jitella` fi tlett seduti biex jaghmel dan. Zgur ma kienx hemm bzonn ta` 23 seduta biex jinstemghu hames xhieda! Bejn it-12 ta` Jannar, 2004, sal-4 ta` Ottubru,

2004, saru diversi seduti ghal xejn, u dan meta kienu gia` instemghu erba` xhieda, fosthom Dr. A. Bartolo darbtejn. Il-Qorti tara li, minn naha tal-prosekuzzjoni u l-Avukat Generali l-kawza ma gietx segwita bid-debita speditezza, u b`naqra impenn u attenzjoni, l-kaz kellu jinghalaq mill-prosekuzzjoni fi tlieta jew erba` seduti wara d-digriet tad-9 ta` April, 2003.

Ghalhekk, il-Qorti tara li kien hemm dewmien zejjed fl-iter tal-procedura quddiem il-Qorti tal-Magistrati, u ghal dan jahtu z-zewg intimati flimkien u *in solidum*. Minhabba dan in-nuqqas, din il-Qorti ma tarax li ghandha tipprovdi biex thassar is-sentenza moghtija mill-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali, specjalment meta tqies li s-sentenza ta` din il-Qorti hi gusta u ma inghatatx bi ksur ta` xi principju legali jew ta` xi dritt fundamentali tar-rikorrent. Il-Qorti sejra, minflok, tipprovdi somma ta` flus bhala kumpens ghad-dewmien fis-smiegh tal-kawza.

Ghaldaqstant, ghar-ragunijiet premessi, tiddisponi mill-kawza billi tilqa` l-ewwel talba tar-rikorrenti u tiddikjara li t-tul ta` zmien li ittiehed sabiex jigu konkluzi l-proceduri fil-konfront tieghu jammonta ghal zmien irragonevoli, in vjolazzjoni tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta` Malta u l-artikolu 6 tal-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea, tichad it-tieni talba, bhala mhux fondata, u tilqa` in parte it-tielet talba fis-sens li tipprovdi biss billi tikkundanna lill-intimati *in solidum* ihallsu lir-rikorrenti s-somma ta` €465 (erba` mija u hamsa u sittin euro) bhala kumpens ghad-dewmien kif fuq indikat.

L-ispejjez tal-kawza, fic-cirkustanzi jibqghu bla taxxa bejn il-partijiet.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------